

N:o 84.

Ank. till Riksd. kansli den 9 maj 1895, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till aktiebolaget Visby cementfabrik af ett område af Visborgs kungsladugård i Gotlands län.

(I. A.)

Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 56) af den 19 april innevarande år meddelas, hurusom styrelsen för aktiebolaget Visby cementfabrik hos Kongl. Maj:t anhållit, att, enär bolaget för drifvande af sin vid Kopparsvik söder om Visby belägna cementfabrik vore i oundgängligt behof af utvidgadt område, bolaget måtte få från den intill cementfabriken gränsande lotten n:o 1 af Visborgs kungsladugård för evärdlig tid friköpa det bergområde, som funnes angifvet i en ansökningen bifogad, af vice kommissionslandtmätaren Fr. Walgrén upprättad karta, mot erläggande af den köpeskilling, som Kongl. Maj:t efter skedd värdering kunde finna skäligt bestämma.

Efter remiss hade domänstyrelsen inhemtat och med eget utlåtande till Kongl. Maj:t öfverlemnadt yttranden öfver den gjorda ansökningen från arrendatorn af ifrågasatt egendom, vederbörande kronofogde, egarne till ett nedanför det till inköp ifrågasatta området befintligt vattenverk samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Gotlands län;

varande vid Kongl. Maj:ts befallningshafvandes berörda yttrande fogadt instrumentet öfver en af vederbörande domänintendent och biträdande uppskattningsmän verkställd saluvärdering å det område, som i ansökningen afsåges.

Af saluvärderingsinstrumentet samt kronofogdens och Kongl. Maj:ts befallningshafvandes yttranden inhemtades, att ifrågavarande område, som enligt beskrifningen till ofvannämnda karta innehölle en areal af 8 tunnland eller 3 hektar 94,⁹ ar, utgjordes af nästan kal kalkhäll, som under årens lopp å ytan förvittrat och sönderfallit, så att den på några smärre fläckar blifvit bevuxen med gräs, hvilket lemnade något litet färbete, att hvarken odling eller skogsplantering kunde å området företagas med utsigt till framgång, att detsamma vore för aflägsset beläget från staden Visby för att lämpa sig till boningsplatser, att områdets egentliga värde låge i kalkstenen, hvaraf berget bestode, samt att, på sätt Kongl. Maj:ts befallningshafvande framhållit, det vore med afseende å denna omständighet, som bolaget sökte förvärfva området, enär cementfabriken vore belägen alldeles i närheten deraf och således skulle kunna med ringa transportkostnader tillgodogöra sig kalkstenen, hvartill någon annan spekulant i trakten ej funnes, då kalkbränning såsom näring på denna ort alldeles upphört, och riklig tillgång på sten för öfrigt funnes längs större delen af Gotlands västkust.

Områdets saluvärde hade domänintendenten, särskildt med hänsyn dertill att cementfabriken visat sig vara af stor nytta för ön, i ty att den lemnade god arbetsförtjenst åt många arbetare, beräknat efter 120 kronor per hektar eller för hela området till 473 kronor 88 öre, hvaremot de biträdande uppskattningsmännen uppskattat saluvärdet till 75 kronor för tunnlandet eller till 600 kronor.

Arrendatorn af kungsladugårdslotten hade icke haft något att erinra mot områdets afstående till bolaget och hade förklarats sig fullkomligt belåten, om han i ersättning för markens mistning erhöle ett årligt afdrag å arrendeafgiften af 20 kronor.

Kronofogden hade förordat bifall till ansökningen, derest köpeskillingen bestämdes till 600 kronor, hvarjemte han fästat uppmärksamheten derpå, att sprängningar och stenbrytningar, som bolaget, om det blefve egare af området, komme att der vidtaga, möjligen kunde medföra olägenhet för två nedanför befintliga vattenverk, af hvilka dock det ena, som vore beläget på kungsladugårdens egor, utgjordes af en äldre, sedan länge obegagnad benstamp, som i sitt nuvarande skick nästan vore värdelös.

Egarne till det andra af nämnda vattenverk hade hemställt, att,

om försäljning af ifrågavarande område, som vore beläget öster och söder om en för uppsamling af vatten för verket anlagd damm, komme till stånd, bland försäljningsvilkoren måtte intagas bestämmelse om skyldighet för bolaget att tillse, att det öfver området till förenämnda damm nu framflytande vatten icke genom sprängning eller stenbrytning å området beröfvades verkets egare, samt att, om så erfordrades, på egen bekostnad vidtaga de åtgärder, som för vattnets obehindrade framflytande till dammen kunde erfordras.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande hade förklarar sig anse den af uppskattningsmännen föreslagna köpeskillingen, 600 kronor, mer än tillräckligt svara mot områdets verkliga värde; och då dertill komme, att cementfabriken vore stadens största industriella inrättning och såsom sådan till stort gagn för orten samt vid sådant förhållande, och då fabriken syntes hafva haft att kämpa med stora ekonomiska svårigheter, det icke kunde anses annat än billigt, om kronan, när, såsom nu vore fallet, sådant kunde ske utan någon uppoffring, lemnade en uppmuntran åt stadens enda storindustri, hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, att bolaget måtte få för en köpeskillning af 600 kronor inköpa det ifrågavarande området, hvarjemte Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemställt, huruvida icke bland försäljningsvilkoren borde intagas bestämmelse om en sådan förpligtelse för bolaget i förhållande till egarne af berörda vattenverk, hvarom de gjort framställning.

För egen del hade domänstyrelsen meddelat, att lotten n:o 1 af Visborgs kungsladugård om $1\frac{11}{32}$ mantal med förra hospitalslägenheten n:o 111 Kohagen med en ängsribba blifvit, med visst undantag till exercis- och skjutfält för Gotlands infanteriregemente och Gotlands artillericorps, genom styrelsens kontrakt den 11 januari innevarande år utarrenderad till A. Dassow under en tid af tjugu år från den 14 sistlidne mars mot ett årligt arrende af 1,400 kronor, samt att arrendatorn enligt samma kontrakt tillförbundits att, derest under arrendetiden Kongl. Maj:t skulle medgifva upplåtelse till Visby cementfabrik af egendomen tillhörig jord, afstå densamma mot den afkortning i arrendeafgiften, som af domänstyrelsen bestämdes; och hade domänstyrelsen hemställt, att, då ifrågavarande jordområde kunde utan olägenhet för kungsladugårdens skötsel derifrån afsöndras samt ett allmännyttigt företag derigenom befordrades, Kongl. Maj:t måtte berättiga bolaget att mot en köpeskillning af 600 kronor till sig lösa ifrågavarande område med rätt för bolaget att tillträda området den dag, då köpeskillingen blifvit i länets landt-ränteri levererad, och med vilkor i öfrigt, att bolaget skulle vara skyl-digt uppsätta och för all framtid underhålla stängsel omkring området

mot kronans angränsande mark, hvaremot styrelsen, då det icke kunde vara lämpligt, att kronan vid försäljning af jordegendom inskränkte köparens fria förfogande inom lagliga gränser öfver den inköpta egendomen, ansett, att bland försäljningsvilkoren icke borde intagas föreskrift om några förpligtelser för bolaget i förhållande till egarne af ofvan omnämnda vattenverk.

Med afseende å hvad sålunda i ärendet förekommit, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

dels att ifrågavarande område om 3 hektar 94,9 ar af lotten n:o 1 af Visborgs kungsladugård måtte mot en köpeskilling af 600 kronor till aktiebolaget Visby cementfabrik under eganderätt upplåtas med rätt för bolaget att tillträda området den dag, köpeskillingen till länets landtjänteri inlevererades, och med skyldighet för bolaget att uppsätta och för all framtid underhålla stängsel omkring området mot kronans angränsande mark,

dels ock att köpeskillingen för området måtte på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling förevarande proposition blifvit hänvisad, har icke haft något att emot Kongl. Maj:ts framställning erinra; hvadan utskottet hemställer,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 maj 1895.

På statsutskottets vägnar:

Gustaf Sparre.